

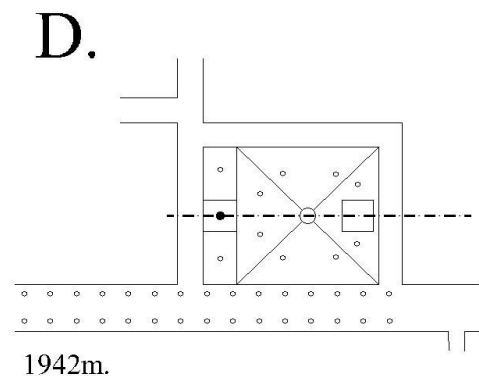
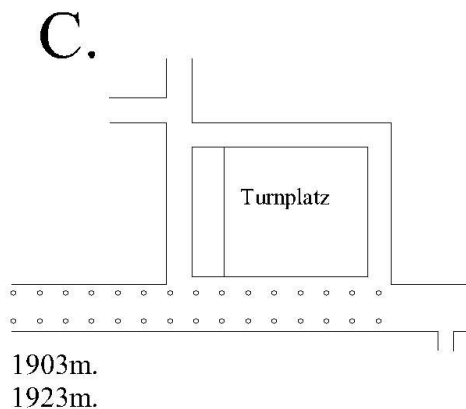
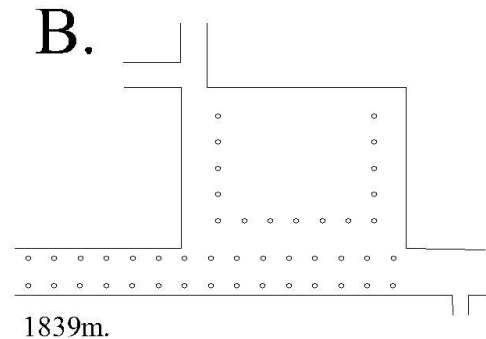
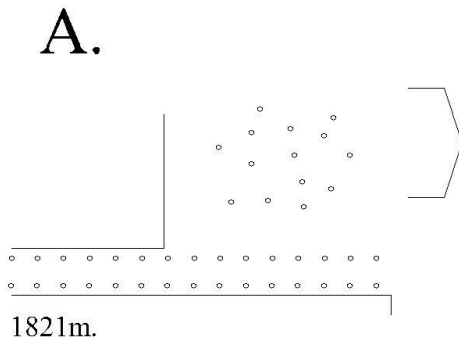
K.DONELAIČIO AIKŠTĖ

Klaipėda. PROJEKTINIAI PASIŪLYMAI

AIŠKINAMASIS RAŠTAS.

Projektiniai K. Donelaičio aikštės pasiūlymai rengiami vadovaujantis Paramos ir labdaros fondo „Žaliuok mano mieste“ ir Klaipėdos miesto savivaldybės 2015-08-11d bendradarbiavimo sutartimi Nr J9-1294, Paramos ir labdaros fondo „Žaliuok mano mieste“ ir UAB ARCHITEKTO STUDIJA 2018-02-01 sutartimi, patvirtintu teritorijos tarp Liepų, K. Donelaičio, S. Daukanto gatvių ir Skulptūrų parko detaliuoju planu (2000-11-30. K.M.T sprendimas Nr. 173), Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos 2014-02-04 protokolu Nr. ADM-62 (Klaipėdos miesto želdinių ir želdinių apsaugos ir priežiūros komisijos protokolas su priedais), LIEPŲ AIKŠTĖ (K.DONELAIČIO) istoriniais -urbanistiniais tyrimais (ekspertas K. Demerneckas), 2017-03-03 Dendrologinio įvertinimo akto Nr. LDD-DIA 20170303/2 išvadomis ir kt. **Projektinių pasiūlymų tikslas** - pateikti urbanistinę-architektūrinę aikštės sutvarkymo idėją, aikštės kompoziciniuose sprendimuose akcentuoti 1973m. pastatytą **skulptoriaus P. Deltuvos** paminklą K. Donelaičiui (u. k 20031), suformuoti aikštę želdyno pertvarkymo koncepciją, į vidinę aikštės erdvinę struktūrą integruoti aikštės perimetrą formuojančių pastatų fasadus, pasiūlyti memorialinės-rekreacinės aikštės funkcijos plėtros galimybes.

Susipažinus su istorine -urbanistine K. Donelaičio aikštės medžiaga, 1821m., 1839m., 1840m.,1851m.,1857m.,1903m.,1923m., 1936m., 1942m., Klaipėdos miesto planais, galima identifikuoti šiuos charakteringus aikštės vystymosi etapus:

K.DONELAIČIO AIKŠTĖS URBANISTINĖ RAIDA

A- Želdynas savaiminis (kareivių kapinės). **B,C** schemų aikštės želdynas perimetrinis, reguliarus. Vidinė struktūra -takai, gėlynai. Schema **D** – perimetrinis želdynas papildomas želdiniais vidinėje aikštės erdvėje, aikštės planas skyla į du segmentus (stačiakampis aikštės plotas rytuose (prie K. Donelaičio gatvės) ir rytinėje aikštės dalyje esantis takų istrižainėmis sudalintas plotas).

ESAMA PADĖTIS .

Dabartinė architektūrinė aikštės išraiška suformuota 1973 m. pagal architekto P. Šadausko projektą. **Iki XX a. pr. susiformavusi kompozicinė aikštės struktūra esminiai transformuota** („kitaip nei prie vokiečių“).

Aikštėje (2014m.vertinimas) -90 medžių. **●** – 22 labai geros ir geros būklės medžiai; **○** - 19 labai blogos ir blogos būklės medžiai; 49- patenkinamos būklės. **(2016m. – 84 medžiai, 2017- 75 medžiai)**. Aikštės želdynas **reguliariai neprižiūrimas**, medžių vainikas tankus, lapijos struktūra monotoniška (liepos + 2016m. pasodinti 7 klevai prie K. Donelaičio gatvės), labai ribota aikštės dangos insoliacija. Istorinis perimetrinis aikštės apželdinimas (kaip ir istrižainių) stipriai suardytas, fragmentiškas, nevienalytis (liepos, klevai), medžių branda ir geometrija skirtinga, būklė labai įvairi. Atsižvelgiant į išvardytas priežastis, į komisijai pateiktas želdinių ekspertės R.

Nekrošienės aikštės želdinių vertinimą 2014m. vasario 4d. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Klaipėdos miesto želdynų ir želdinių apsaugos ir priežiūros komisija protokolu Nr. ADM-62 , , apžiūrėjusi želdinius vietoje **NUTARĖ: Rengiant K. Donelaičio skvero techninį projektą rekomenduoti esamus medžius keisti naujais.**

Puošnūs XIX a. pastatų fasadai šiaurinėje aikštės išklotinėje (aikštės perimetrą formuojanti architektūra) su aikštės vidine erdve vizualaus ryšio neturi . Aikštė kaip rekreacinę-memorialinę funkciją turinti viešojo miesto erdvė dėl anksčiau minėtų priežasčių - **pasyvi , nefunkcionala** ir visai nematoma miesto kultūriniame gyvenime. **Aikštė naudojama tik kaip tranzitinė viešojo erdvė. Ypač problemiškas paminklo vertikalės ir arti paminklo esančių medžių kamienų mastelio santykis.**

Teritorijos detalusis planas rengtas beveik prieš dvidešimt metų (2000-11-30 d. sprendimu Nr. 173 patvirtintas “Teritorijos tarp Liepų, K. Donelaičio, S .Daukanto gatvių ir Skulptūrų parko detalusis planas” (parengė UAB ”Restauravimo centras”) Klaipėdos miesto savivaldybės 5853m2. aikštės teritorijai numato: žemės naudojimo būdą-bendrojo naudojimo teritorijos, pobūdį- želdynams įrengti ir eksploatuoti (miesto skveras) nenumatant architektūrinių-urbanistinių apribojimų ir užstatymo. Tvarkymo režimas-riboto naudojimo. Apsaugos reglamentas- teritorijai-remonto ir priežiūros darbai(takams ir mažosios architektūros formos). Želdiniams- vejų esamų želdynų priežiūra, ligotų ir mechaniškai pažeistų medžių sanavimas).

SPRENDINIŲ KRYPTYS.

1. 1973m aikštės rekonstrukcija vykdyta neatsižvelgiant į istorinę želdyno formavimosi raidą . Rekonstruojant aikštę tikslinga ieškoti kompozicinių sąsajų su 200m. istoriniu aikštės raidos kontekstu siekti istorinės miesto viešosios erdvės raidos tęstinumo.

2. Aikštės želdiniai neprižiūrimi dominuojanti dalis medžių- patenkinamos arba blogos būklės. Medžiai skirtingos brandos. Reguliarus želdynas išlikęs fragmentiškai. Rekonstruojant aikštę atkurti istorinį perimetrinį aikštės apželdinimą leidžiantį į vidinę aikštės erdvę vizualiai integruoti XIX a. per. šiaurinio aikštės perimetro pastatų fasadus, išsaugoti geros būklės ir dalį patenkinamos būklės aikštės medžius, siekiant vizualinio aikštės želdyno vientisumo naujus ir senus medžius grupuoti blokais.

3. Medžių viršūnėse lapija suaugusi, lapijos struktūra monotoniška, monochromatiška, tanki, aikštės insoliacija - bloga. Rekonstruojant aikštę stiprinti aikštės centrinės dalies insoliaciją, praturtinti aikštės centrinės dalies želdyno struktūrą žydinčiais medžiais, atkuriamame perimetriniame aikštės apželdinime sodinti liepas.

4. Paminklo vertikalė ir stambių medžių kamienų vertikalių gretimybė -disonuojanti, konkuruojanti , vizualiai „ištrinanti“ paminklą ne tik nuo aikštės prieigų bet ir vidinėje aikštės erdvėje. Komplikuotas K. Donelaičio paminklo mastelio ir aikštės erdvės santykis. Rekonstrukcijos metu siekiant atidengti ir išryškinti paminklą būtina pašalinti paminklo aplinkoje augančius suaugusius medžius. Įvertinant paminklo mastelį, apžvalgos kryptis, apie paminklą sodinti neaukštus (6-8m.)smulkios lapų ir šakų struktūros medžius kartu atkuriant istorinį „žydingą“ vidinės aikštės erdvės turinį.

5. Esama aikštės memorialinė -rekreacinė funkcija pasyvi, neintegruota į kultūrinį Klaipėdos miesto kontekstą. Aikštė naudojama kaip t r a n z i t i n ė erdvė.

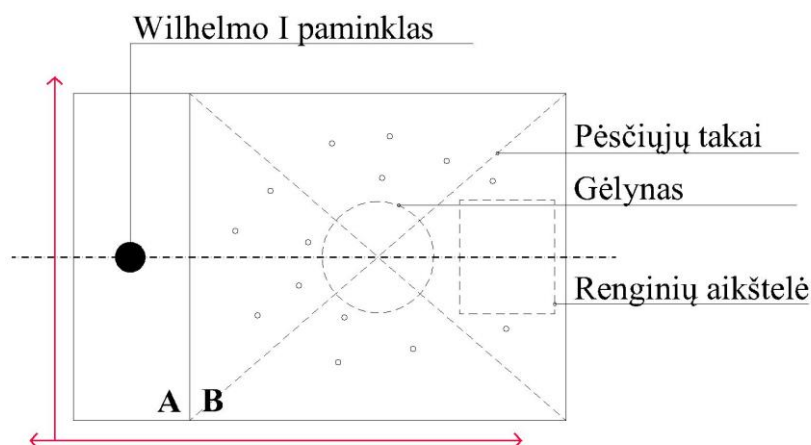
Rekonstruojant aikštę, esminiai stiprinti memorialinę-rekreacinę erdvės funkciją. Sukurti patrauklią v i e t o s gyventojų mėgstamą kamerinę kultūrinę miesto rajono (integruojant šalia esančių meno mokyklų potencialą) erdvę kuri būtų matoma ir dalyvautu Klaipėdos miesto kultūriniame gyvenime.

6. Aikštės dangos nusidėvėjusios, mažosios architektūros elementai moraliai pasenę.

Rekonstruojant aikštę, atsižvelgiant į siekį gražinti jai istorinės raidos testinumą, siekiant aikštės funkcionalumo, estetinių jos sprendinių vientisumo, ryšio su aplinka ir su aikštės želdynu formavimo numatyti naujas modernias dangas, mažąsias architektūros formas, apšvietimą, numatyti aikštės pritaikymą žmonėms su negalia, renginiams ir poilsiui. Sprendiniuose fragmentiškai eksponuoti (rytinėje aikštės dalyje) 1973m. aikštės rekonstrukcijos metu įrengtas granitines atramines sienes.

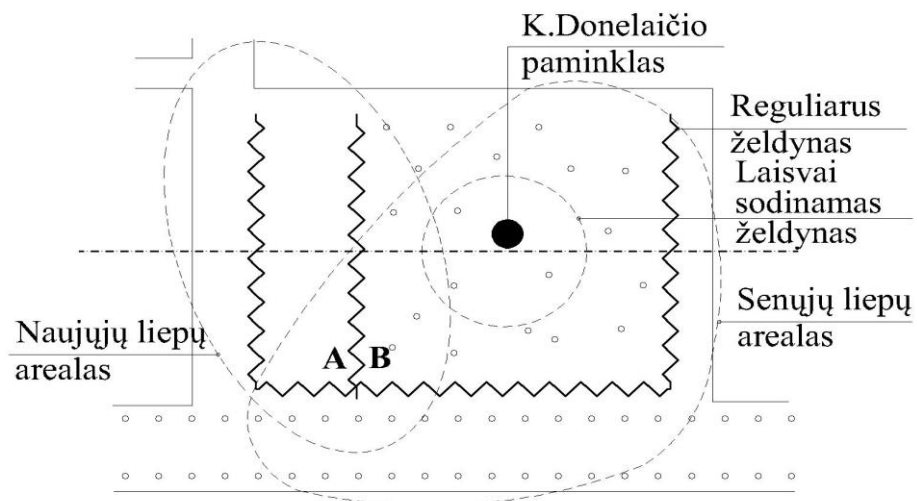
SPRENDINIAI

Įvertinus aikštės vystymosi istorinę raidą, esamą padėtį (su visomis insoliacijos, funkcionalumo, paminklo ir kt. problemomis), **K. Donelaičio aikštės architektūrinė koncepcija (IDĖJA) formuojama istorinio aikštės raidos testinumo pagrindu** **a t s i s a k a n t atnaujinti 1973m. aikštės sprendinius**. Siūloma grįžti prie nuosekliai nuo XIX a. pr. iki XX a. vidurio susiformavusios dviejų želdiniais atskirtų aikštės segmentų ((pirmas- stačiakampis prie K. Donelaičio gatvės (vakarinė aikštės dalis), antrasis – rytinėje aikštės dalyje, sudalintas takų įstrižainėmis (susikirtime – žydras akcentas (gėlynas)) plotas su tarp takų laisvai pasodintais medžiais)) planinės struktūros (schema Nr. 1.)

Schema Nr.1. (1942m. planas)

Todėl, K. Donelaičio aikštės rekonstrukcijos projektinių pasiūlymų koncepcijoje svarbiausias dėmesys tenka aikštės želdyno istorinio konteksto atkūrimui. Siūloma liepomis suformuoti (atkurti) reguliary, perimetrinį aikštės želdinimą trijose aikštės (vakarų, pietų ir rytų) kraštinėse išsaugant esamas geros būklės medžius ir iškeliant klevus neseniai pasodintus prie K. Donelaičio gatvės. Liepomis atkurti buvusį, atribojantį vakarų ir rytų aikštės segmentus, aikštės želdyną. Rytų segmento vidaus želdyną pertvarkyti atsisakant istrižainių želdinių (išliko tik fragmentai) atkūrimo (Schema Nr.2.) Siekiant esminio vidinės erdvės insoliacijos pagerinimo, aikštės perimetrą (ypač vertingą šiaurinį) formuojančių pastatų fasadų vidaus erdvėje integravimo, paminklo atidengimo, jo akcentavimo, istorinio „žydinčio centro“ atkūrimo vidinį želdyną retinti. Čia numatyta palikti tik geros būklės liepas kaip vidinio aikštės želdyno karkasą. Rutinėje aikštės dalyje esančius patenkinamos būklės medžius planuojama išsaugoti. Atsilaisvinusią aikštės centrinę erdvę (apie K. Donelaičio paminklą) siūloma apsodinti neaukštais žydinčiais medžiais („žydinčio aikštės centro“ atkūrimas). Tai leistu ne tik praturtinti monotonišką aikštės želdyną, bet ir apie paminklą suformuoti smulkesnės šakų ir lapų struktūros želdinius paminklo vertikalės (trapi medžio šakų struktūra paminklo fone vizualiai „didina“ paminklą) aikštės erdvėje išryškinimui, paminklo mastelio aikštės erdvėje „stiprinimui“. Kartu laisvai sodinami žemi 6-8m. medžiai (istorinis kontekstas) aikštės viduryje esminiai pagerins aikštės centrinės dalies insoliaciją ir kiek atidengs vertingus šiaurinio aikštės perimetro XIXa. pastatų fasadus. Ryškus gausiai žydintis aikštės centras ne tik atkurs istorinį aikštės kontekstą, bet ir demonstruotų vizualų, gyvą, kvėpiantį **M E T Ų L A I K Ų** „pasakojimą“ ne kosmetinėmis, dekoracinėmis priemonėmis, o paties aikštės želdyno (pavasaris- gausiai žydintys, kvėpiantys medžiai, vasara-žydintys gėlynai, ruduo- lapų spalvos, žiema- skirtinga medžių šakų struktūra) vaizdinių kaitos kalba.

Schema Nr. 2. Želdinių formavimo koncepcija.

Ir želdyno struktūra.

Pasaulio pavyzdžiai rodo, kad K. Donelaičio aikštės žydėjimas gali tapti aktyviu viso miesto traukos objektu. Paliekamos aikštėje liepos tvarkomos arboristų. Siekiant sumažinti aikštės želdymo struktūros monotonškumą naujai sodinamos liepos- kitos lapų struktūros ir spalvos (gelsvesnės) . Naujos ir paliekamos liepos , **siekiant aikštės erdvės , estetinės želdinių ir architektūrinių sprendinių darnos zonuojamos į dvi kiek persidengiančias grupes** (schema Nr. 2). Aikštės želdyno struktūrą papildo gruntiniai daugiamečiai smilginiai gėlynai. Jie sodinami aikštės plane numatytuose , kietomis dangomis įrėmintuose segmentuose, prie paminklo ir kavinės zonoje laisvai išdėstytuose dideliuose konteineriuose. Ties vakarine aikštės dalimi formuojamoje kamerinių kultūrinių renginių zonoje projektuojamame šlaite numatoma sodinti žemaūgius tamsiamėgius krūmus.

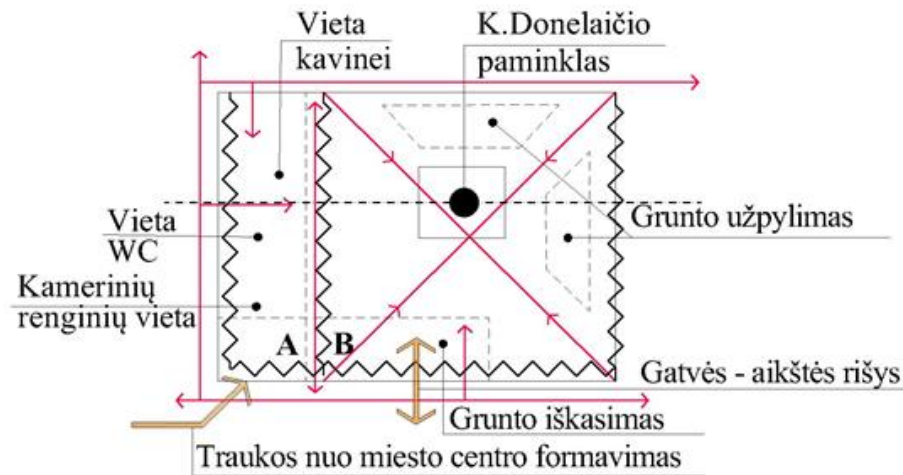
Vizualizacija.

Projekte siūloma aikštės želdyno istorinės raidos atkūrimo , jos tęstinumo koncepcija leis reprezentuoti želdyno formavimosi istorinį tęstinumą, praturtins želdyno struktūrą, padidins aikštės patrauklumą, esminiai pagerins aikštės centrinės dalies insoliaciją, sumažins esamą K. Donelaičio paminklo mastelio, paminklo matomumo ir apžvalgos problemą.

ŽELDINIŲ RODIKLIAI.

Rekonstruojant aikštę šalinami 37 medžiai (iš jų 8 blogos ir labai blogos būklės), išsaugomi 38 (19 geros, 19-patenkinamos būklės) , sodinami 58 (29-žydintys, 32 -liepos) nauji medžiai.

Viso iki rekonstrukcijos – 75, po rekonstrukcijos- 96 medžiai . Suformuojamas 2680,0 m2. -vejos ir gėlynų bendras plotas.

Schema Nr.3. Aikštės kompozicija.

Sekant istorinės aikštės raidos tęstinumo atkurama ne tik istorinio želdyno struktūra bet ir abu istoriniai aikštės segmentai (rytinis B ir vakarinis A). **K. Donelaičio paminklas pastatytas šiauriau buvusios istorinės rytų-vakarų kompozicinės aikštės ašies linijos (ne istorinių įstrižainių susikirtime) , todėl atkurti segmentus jungiančios kompozicinės ašies (schema Nr. 1.) neįmanoma.** Memorialinės rytinės aikštės dalies kompoziciją vystoma kuriant stačiakampę erdvę (su paminklu centre) į kurią įsijungia kiek deformuotos (buvusių įstrižainių į centrą kompensavimas) geometrijos įstriži keturi pėsčiųjų takai: pietvakarių ir pietryčių aikštės rytų segmento kampuose įvertinant galimybę paminklą ir aikštės centrą pasiekti žmonėms su negalia įrengiami pandusai (ašys orientuotos į paminklą), o šiaurės-vakarų ir šiaurės-rytų takų įstrižainės įrengiamos aikštės terene. Siekiant suformuoti aiškų, nedviprasmišką, demokratišką Liepų gatvės ir aikštės ryšį dalis granitu dengtos atraminės sienos atibojančios aikštę nuo Liepų gatvės išardoma ir suformuojama plati įeiga iš Liepų gatvės į aikštę . Taip bus suformuotas įtikinamas fizinis ir vizualus aikštės ir gatvės ryšys, plačiai apžvalgai atidengiamas K. Donelaičio paminklas. Išardoma atraminės sienos akmenį numatoma panaudoti rytinio aikštės segmento atraminių sienelių apdailai. Šis sprendinys eksponavimui paliks 1973m rytinės aikštės fragmentą. Stiprinant memorialinę aikštės funkciją pietiniame aikštės ruože tarp gatvės ir stačiakampės formuojamoje plačioje įeigoje į aikštę projektuojamos keturios vienos pakopos aukščio kompozitu dengtos terasos su grunto gėlynais. Taip suformuojama jaunimo mėgstama gatvės praeivių regykla, vieta renginiams pvz. Jūros šventės metu (orkestras, choras, paroda ir kt...). Kartu tai leis nuo Liepų gatvės atidengti ir išryškinti K. Donelaičio paminklą kaip dominuojantį aikštės meno kūrinį. Siekiant aikštės tereno paviršiaus išraiškingumo (grunto perkritis šiaurės pietų kryptimi apie 75 cm) šiaurinėje ir rytinėje aikštės dalyje

suformuojamos dvi nedidelės geometrizuotos formos (iki 1,2m. aukščio) grunto (apsodintas veja) sankasos. Tai – lengva, **nepretenzinga istorinė replika** į 1821m. miesto plane pažymėtą greta dabartinės aikštės buvusį išorinio miesto gynybinio žiedo įtvirtinimą –“šansą“. Šis sprendinys aikštėje leistų prisiliesti prie dar vienos šios miesto dalies istorijos ir monotoniškai aikštės plokštumai suteiktų lengvos plastikos ir papildomo funkcionalumo (pasėdėjimas, prigulimas ant vejos). Siekiant labiau įveiklinti aplinką prie paminklo ant rytinės sankasos prieš paminklą siūloma įrengti trijų kompozitu dengtų terasų mini amfiteatrą. Čia bus galima organizuoti literatūrinius skaitymus , rengti edukacinius renginius, bendruomenės susitikimus ir kt.

Schema Nr. 3 (kompozicija). Vizualizacija.

Įvertinus vidinius ir išorinius (tranzitinius) pėsčiųjų srautus, šalia aikštės įsikūrusių meno mokyklų galimybes ir potencialą, kultūrinių renginių poreikį viešojoje erdvėje, visas aikštės vakarinis sektorius (A) siūlomas naudoti kaip kamerinių kultūros renginių vieta. Kartu tai būtų vieta galinti telkti gretimų kvartalų bendruomenę, sudaryti sąlygas ilgiau pabūti aikštėje su šeima ar draugais, pabendrauti. Čia galimi pvz.

gitaros, akordeono, gatvės muzikantų vakarai, mini spektakliai, fokusininkų, klounų pasirodymai....tai kas taip įprasta Vakarų pasaulyje. Šiai funkcijai įtvirtinti, sustiprinti aikštės funkcionalumą, projektuojamas modulinės konstrukcijos (pastatomas-nukeliamas) laikino tipo (be pamatų) įrenginys pritaikytas kavinei ir WC žmonėms su negalia. Ties K. Donelaičio gatve numatomas trumpalaikis mašinų parkavimas. Visa vakarinė aikštės zona dengiama kompozito danga. Ji nuo K. Donelaičio ir Liepų gatvės atribota nedideliu, daugiamečiais krūmais apsodintu šlaitu. Šios zonos žemesnėje, gatvės šaligatvio lygyje skeltu akmeniu išklotoje aikštelėje siūloma įrengti geriamo vandens fontanėlį (Luizės istorija..., miesto vandentiekio istorija...). Ši pažeminta (schema Nr.3.) pietvakarinio aikštės tereno dalis formuojama kaip įtraukiantį Liepų gatvės pėsčiųjų tranzitą (nuo miesto centro į aikštę) priemonė.

Aikštėje numatytos skirtingo tonalumo pilko atspalvio kietos dangos. Aikštės centre projektuojama **šviesiai pilkos spalvos** deginto paviršiaus granito plokščių danga su tamsiai pilko granito juostų intarpais (arimas). Laiptų pakopos ir atraminės sienelės taip pat klojamos (ar apdailinamos) šviesiai pilku granitu. **Tamsiau pilko atspalvio** kompozitas (arba medis) klojamas grunto terasose- amfiteatre prie paminklo, gatvės ir aikštės jungties zonoje prie Liepų gatvės ir renginių zonoje prie K. Donelaičio gatvės. Liepų gatvės ir aikštės jungties nužeminta plokštuma ir pandusai klojami **tamsiai pilko** skelto akmens trinkelėmis. **Visa aikštė, jos dangos pritaikyta žmonėms su negalia, tėvams su vaikų vežimėliais, senyvo ir jauno amžiaus žmonėms.**

Dangos.

Aikštės apšvietimas numatomas kelių lygių. Paminklo, Liepų gatvės ir aikštės jungties zona ir amfiteatras numatyti apšviesti nuo vienos 16m. atramos. Tai leistu tolygiai iš aukštai apšviesti teritoriją. Šis sprendimas leis iš aikštės matyti ir numatomus apšviesti gatvės perimetrą formuojančius fasadus. Aikštės kraštai su takais (įstrižainės) ir vakarinis aikštės segmentas apšviečiami parkinio tipo šviestuvais su žemyn orientuotu šviesos srautu, kad nekonkuruotu su fasadų apšvietimu. Paminklas papildomai apšviečiamas nuo grunte įrengtų šviestuvų. Pandusai ir Liepų gatvės terasos apšviečiamos žemai įrengtomis LED juostomis. Geriamo vandens fontanėlis apšviečiamas nuo atskiros 7-9m. atramos. Visas aikštės apšvietimas- modernus ir ekonomiškąs. Aikštėje numatoma įrengti stebėjimo kameras su naktinio matymo geba. Esant pageidavimui galimas ir proginis aikštės apšvietimas.

Struktūrinė su stulpais.

Vizualizacija

Rekonstravus Kristijono Donelaičio aikšte bus sukurta istorine raidą respektuojanti ir kartu moderni miesto rajono erdvė galinti telkti bendruomenę, išnaudoti šalia esančių meno mokyklų galimybes , dalyvauti svarbiausiose viso miesto kultūros renginiuose. Siūlomi K.Donelaičio aikštės sprendiniai dabar pasyvią istorinę Klaipėdos viešąją erdvę turėtų paversti gyvybinga, traukiančia miesto erdve. Sudarytų patraukią galimybę šio rajono gyventojams, miestiečiams bet ir svečiams atrasti šios miesto dalies unikalią istoriją, neišnaudotas meno mokyklų galimybes ir ambicijas, pasimėgauti kameriniais ir miesto renginiais, atsigerti karštos kavos ar tiesiog atsipūsti pietų pertraukos metu. Pajausti metų laikų kaitą, ar iš miesto istoriją menančio geriamo vandens fontanėlio atsigerti vandens.....

Architektas

Algirdas Žebrauskas